

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สืบเนื่องมาจากปรากฏการณ์ในสังคมไทยปัจจุบัน ที่กำลังประสบกับปัญหาคุณธรรมจริยธรรมความประพฤติของวัยรุ่นที่ขาดความกตัญญูทเวที ปรากฏผ่านสื่อต่างๆ เพื่อทราบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นและหาแนวทางแก้ไข ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาวิจัยเรื่อง วิธีการประยุกต์ใช้คำสอนเรื่องกตัญญูทเวทีกับวัยรุ่นในสังคมไทยปัจจุบัน เพื่อศึกษาปรากฏการณ์และหาแนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้กำหนดการศึกษาและแนวทางแก้ปัญหา ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ ๓ ข้อ คือ ๑) เพื่อศึกษาคำสอนเรื่องความกตัญญูทเวทีในพระพุทธศาสนา ๒) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการแสดงความกตัญญูทเวทีของวัยรุ่นในสังคมไทยปัจจุบัน และ ๓) เพื่อเสนอวิธีการประยุกต์ใช้คำสอนเรื่องกตัญญูทเวทีกับวัยรุ่นในสังคมไทยปัจจุบัน โดยในการตอบโจทย์งานวิจัย ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยและมีข้อเสนอแนะ ตามลำดับดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “วิธีการประยุกต์ใช้คำสอนเรื่องกตัญญูทเวทีกับวัยรุ่นในสังคมไทยปัจจุบัน” ผลของการวิจัยสรุปตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

๑) คำสอนเรื่องกตัญญูทเวทีในพระพุทธศาสนา

พระพุทธเจ้าตรัสสอนกตัญญูทเวทีไว้ในหลายลักษณะ เช่นลักษณะยกย่องสรรเสริญ ลักษณะเชิงสัญลักษณ์ กล่าวคือคุณธรรมกตัญญูทเวทีเป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ของคนดี ตรัสสอนจริยธรรมอันเหมาะสมและดีงามที่บุคคลพึงปฏิบัติต่อกัน อุปมาเปรียบทิศทั้ง ๖ โดยมีสาระสำคัญอยู่ที่การรับรู้ในบุญคุณอุปการะ และการตอบแทนคุณูปการต่างๆ แก่บุคคล โดยการประพฤติจริยธรรมตอบแทนตามความเหมาะสมสอดคล้องกับ วิทยานิพนธ์ “ศึกษาวิเคราะห์การบำรุงบิณฑบาตตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนาเถรวาท” โดยนัยนา นามเข็ม ที่กล่าวว่า หลักทิศ ๖ คือความสัมพันธ์และหลักการอยู่ร่วมกันทางสังคม ข้อนี้นต้องการปลูกฝังให้บุตรธิดา รู้จักการทำหน้าที่ของลูกที่ดีและตระหนักถึงการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่น คือรู้จักปรับตัวให้เข้ากับบริบทต่างๆ อย่างเหมาะสมแก่ฐานะของตน, สังคหวัตถุ คือหลักการสงเคราะห์ ข้อนี้นต้องการปลูกฝังให้บุตรธิดา รู้จักแบ่งปันสิ่งของและน้ำใจต่อกันอีกทั้งการคบหาเพื่อนที่ดีและการใช้ชีวิตอย่างเหมาะสมแก่ฐานะ

บันทึกกล่าวไว้โดยรวม คืออธิบายถึงการแสดงพฤติกรรมที่ดีทางกาย ทางวาจา และ มโนธรรมความตระหนักรู้ทางใจ ซึ่งการประพฤติมี ๒ ลักษณะ คือ ๑) จริยธรรมกตัญญูทเวติเป็นการ ประพฤติตามหน้าที่ เพื่อความเกื้อกูลระหว่างบุคคลและสิ่งอื่นที่เกี่ยวข้อง ๒) คุณธรรมกตัญญูทเวติ เป็นการกระทำที่ออกมาจิตสำนึกความรับผิดชอบในหน้าที่ เป็นการทำความดีตอบแทนเพราะ ตระหนักรู้ในความดี แบ่งได้เป็น ๒ ประเภท ก) กตัญญูทเวติต่อบุคคล มีมารดาบิดา ครูอาจารย์ สมณพราหมณ์ เป็นต้น ข) กตัญญูทเวติ ต่อบุญคุณความดีและสิ่งที่ไม่ใช่บุคคล ได้แก่สัตว์ วัตถุ สิ่งของ ที่อยู่อาศัย สถานที่ สิ่งสาธารณะประโยชน์ ที่เกื้อกูลแก่บุคคลทั้งทางตรงและโดยอ้อม

กตัญญูทเวติที่มีคุณค่าของการประพฤติอยู่ ๒ ระดับ คือคุณค่าระดับจริยธรรมและคุณค่า ระดับคุณธรรม ก) คุณค่าระดับจริยธรรม เป็นแนวทางแห่งการประพฤติปฏิบัติในเรื่องความสำนึกรับรู้ บุญคุณ และตอบแทนคุณในอุปการะที่ได้รับการเกื้อกูล ตอบแทนกันตามสมควรแห่งความเหมาะสม จะเกิดประโยชน์ทั้งสองฝ่ายทั้งผู้ให้และผู้รับ ข) คุณค่าระดับคุณธรรม เป็นต้นกำเนิดความดีงามของ ปัจเจกบุคคล สภาพคุณงามความดีหรือสำนึกรับผิดชอบต่อหน้าที่เป็นสำนึกที่ปฏิบัติรักษาอยู่เป็น ประจำ ซึ่งบุคคลเมื่อมีคุณธรรมกตัญญูทเวติ บุคคลจะปฏิบัติต่อกันด้วยสำนึกความดีไม่ใช่เพียงแต่ว่า เป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำ แต่จะสำนึกโดยมโนธรรมว่าปฏิบัติด้วยรับผิดชอบในหน้าที่และปฏิบัติต่อกัน โดยธรรม สอดคล้องกับ วิทยานิพนธ์ “ความกตัญญูทเวติในฐานะคุณธรรมค้ำจุนสังคมจากมุมมอง พระพุทธศาสนา” โดยพระครูศรีสุตโสภณ (เงิน ขาตเมธี) ที่กล่าวว่า ความกตัญญูทเวติเป็นพื้นฐาน ของคนดี กล่าวคือคุณธรรมนี้เป็นมารดาหรือเป็นบ่อเกิดของคุณธรรมอื่นๆ และเป็นฐานช่วยเกื้อหนุน ส่งเสริมให้บุคคลกระทำความดียิ่งๆ ขึ้นไป ส่วนโทษของการไม่ประพฤติกตัญญูทเวติ รวมความได้ว่า ความดีทุกประการจะไม่เกิดแก่บุคคลอกตัญญู ทำอะไรก็ไม่เจริญงอกงาม ไม่มีใครอยากคบค้าสมาคม ด้วย ขาดกัลยาณมิตร นำตำหนิเป็นบุคคลไร้ค่า ขณะมีชีวิตก็จะประสบแต่ทุกข์เหมือนตกอยู่ในรกละจากโลกนี้ไปแล้วก็มีทุกติเป็นปลายทางเพราะไม่เคยรู้จักและทำความดี

๒) สภาพปัญหาการแสดงความกตัญญูทเวติของวัยรุ่นในสังคมไทยปัจจุบัน

สภาพแวดล้อมของปัญหามีหลายส่วนเกี่ยวเนื่องกันอยู่ เริ่มต้นที่ทัศนคติและบริบทของ สังคมในอดีตเปลี่ยนไป สัมพันธภาพระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ความเกื้อกูลเอื้ออาทรระหว่างกันขาด หายไป เกิดเป็นวิกฤตชีวิตของบุคคลโดยทั่วไปในสังคม โดยเฉพาะวัยรุ่นที่เติบโตขึ้นมาแบบไม่รู้ว่า อะไรคือจริยธรรม ศีลธรรม หรือกรอบการประพฤติแนวปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนา รวมถึงรูปแบบ การเลี้ยงดูวัยรุ่นมีผลต่อการเกิดขึ้นของปัญหาต่างๆ วัยรุ่นที่จะสนใจเข้าถึงสื่อธรรมะนั้นมีน้อยมาก ส่วนมากไม่เห็นประโยชน์ของธรรมะแต่เห็นเป็นเรื่องน่าเบื่อหน่าย คุณค่าความสำคัญทางศาสนา เช่น การทำบุญ เป็นสิ่งที่วัยรุ่นให้ความสำคัญในระดับปานกลาง

สภาพปัญหาการแสดงความกตัญญูทเวติของวัยรุ่นในสังคมไทยปัจจุบันนั้น มีอยู่สอง ส่วนที่ควรพิจารณาเป็นสำคัญวัยรุ่นที่ได้รับการเลี้ยงดูจากครอบครัวที่รักและเอาใจใส่ ที่เข้าใจใน

กตัญญูทเวทียู่พอสมควรในระดับจริยธรรมซึ่งเป็นวัยรุ่นกลุ่มใหญ่ ผลวิจัยระบุ ๓ ใน ๔ ของวัยรุ่นไทยยังให้ความสำคัญกับครอบครัวและความกตัญญูทเวทีย และวัยรุ่นที่เติบโตมาจากครอบครัวที่มีการเลี้ยงดูแบบควบคุมและการเลี้ยงดูแบบตามใจซึ่งยังมีอยู่มากในครอบครัวไทย มีแนวโน้มทำให้เกิดปัญหาด้านความเครียด หดหู่ ซึมเศร้า และความขัดแย้งในตัวของวัยรุ่นเอง และครอบครัวที่เลี้ยงดูแบบทอดทิ้งถือเป็นรูปแบบการเลี้ยงดูที่มีแนวโน้มก่อให้เกิดปัญหากับวัยรุ่นมากที่สุด วัยรุ่นได้รับผลกระทบคือขาดความอบอุ่น และมีปัญหาหลายอย่างตามมา

๓) วิธีการประยุกต์ใช้คำสอนเรื่องกตัญญูทเวทีกับวัยรุ่นในสังคมไทยปัจจุบัน

การประยุกต์ใช้คำสอนเรื่องกตัญญูทเวทีกับวัยรุ่นในสังคมไทยปัจจุบัน ต้องใช้ระยะเวลาในการสร้างความสำนึกตระหนักรู้ ซึ่งเกิดจากพฤติกรรมการดูแลเอาใจใส่ของมารดาบิดา ผู้ปกครอง และครู หากขาดความรัก ความอบอุ่น ความไว้วางใจ กตัญญูจะเกิดขึ้นได้น้อยหรือไม่เกิดขึ้นเลย และในการที่จะทำให้เกิดเป็นรูปธรรมสัมผัสได้โดยวัยรุ่นแสดงกตเวทียอกมานั้น หลักการคิดแบบโยนิโสมนสิการ สามารถนำมาปรับใช้ในการประยุกต์คำสอนกตัญญูทเวทียได้เป็นอย่างดี ร่วมกับรายละเอียดการอบรมส่งเสริมตามหลักไตรสิกขา การฟังและปฏิบัติธรรม การให้วัยรุ่นคิดออกแบบและได้ปฏิบัติ โดยการจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม ล้วนมีความสำคัญอย่างมากที่จะทำให้ความตระหนักรู้กตัญญูเกิดเป็นรูปธรรมขึ้นมา

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความกตัญญูทเวทียของวัยรุ่นไทยในสังคมปัจจุบันมีอยู่หลายส่วนที่ควรแก้ไขปรับปรุงและส่งเสริม ผู้วิจัยได้ให้ประเด็นข้อเสนอแนะแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ช่วยกันนำไปปฏิบัติปรับใช้ตามบริบทของแต่ละฝ่าย เพื่อบูรณาการร่วมกัน ดังนี้

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้

การนำผลงานวิจัยไปใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมกตัญญูทเวทียให้มีในวัยรุ่น จำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจะต้องให้ความสำคัญในการที่จะรวมพลังสนับสนุน และร่วมกันเพื่อช่วยแก้ปัญหาในแต่ละฝ่าย ดังนี้

๑) ระดับครอบครัว เพื่อให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่มารดาบิดา และผู้ปกครอง ได้มีความเข้าใจวัยรุ่นอย่างรอบด้าน ทั้งในด้านชีวิตความเป็นอยู่ ทัศนคติ ตลอดจนพฤติกรรมต่างๆ เพื่อนำไปพัฒนาพฤติกรรมกตัญญูทเวทียแก่วัยรุ่นได้อย่างเหมาะสม

๒) ระดับสังคม เพื่อให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่โรงเรียนและสถาบันการศึกษาได้นำองค์ความรู้ไปพัฒนาแผนการเรียนการสอน เพื่อนำไปพัฒนาพฤติกรรมกตัญญูทเวทียแก่วัยรุ่นได้อย่างเหมาะสม

๓) ระดับประเทศ เพื่อให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ภาครัฐได้นำไปกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาส่งเสริมปลูกฝังกตัญญูกตเวทีแก่วัยรุ่นไทยในภาพรวมของประเทศ

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผลการศึกษาทำให้ทราบว่าวัยรุ่นไทยมีพัฒนาการทางความคิดหลากหลายผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต และคำสอนกตัญญูกตเวทีที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาวัยรุ่นไทยได้หลากหลายมิติ งานวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาวิจัย ดังนี้

๑) ควรทำวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมกตัญญูกตเวทีเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะในวัยรุ่น

๒) ควรทำวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติวัยรุ่นในสังคมไทยปัจจุบันกับจริยธรรมในพระพุทธศาสนา

๓) ควรทำวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษาผลการประยุกต์ใช้วิธีประยุกต์ใช้คำสอนกตัญญูกตเวทีกับวัยรุ่นในสังคมไทยปัจจุบัน